
**Kosmism: Anton Vidokle
och Arseny Zhilyaev
på Tensta konsthall
30.10 2018–13.1 2019**

Norra Sidan

Tensta konsthall

**Kosmism: Anton Vidokle
och Arseny Zhilyaev
på Tensta konsthall
30.10 2018–13.1 2019**

Tre poetiska filmer av konstnären Anton Vidokle kopplar ihop den ortodox-kristne 1800-talsfilosofen Nikolai Fjodorovs (1829-1903) idéer om de dödas återuppståndelse med expansion i rymden. Filmerna handlar också om energiflöden i kosmos, om både kapitalistiska och socialistiska ambitioner bortom jorden, och om samtida "trans-humana" teorier som ser bortom människan. Filmerna väver samman de postsovjetiska medborgarnas liv och den ryska kosmismens futurologiska projekt för att betona att målet med de tidiga sovjetiska genombröten, som syftade till att erövra yttre rymden, inte hade så mycket med teknisk acceleration att göra. De handlade mer om mänsklighetens gemensamma mål i kampen mot begränsningarna i det jordiska livet. Utställningen innehåller också en ny installation av konstnären Arseny Zhilyaev, vars arbete tar ett mer fiktivt grepp om kosmismen. På ett stort runt bord visas ett brett utbud av publikationer om kosmismen. Arkitekterna Nikolaus Hirsch och Michel Müller ansvarar för utställningens design.

Kosmism är en excentrisk teori som propagerar för universell frigörelse genom evigt liv för alla människor som någonsin levit. Enligt kosmismen är döden ett misstag som bör övervinnas. Om målet är äkta social jämlikhet, måste ett evigt liv vara för alla. Liksom energi borde människolivet vara oförstörbart och alltid utvecklas men med behovet av mer utrymme och nya levnadsvillkor för stora massor av individer: de som levit, de som lever nu och de som kommer att födas i framtiden. Rymdskepp och andra planeter kommer att vara en nödvändighet. Här kommer kärlekens energi att flöda, när sexuella skillnader inte längre existerar, och det kommer att innebära en enorm frigörelse av energi. En sorts förening kommer då att äga rum med Gud, skaparen av "kosmos".

Det är inte den holistiska kristna mystiken uppblandad med transcendental materialism som gör kosmismen särskilt intressant just nu. Snarare är det tanken om att samtidigt som vissa saker kan förändras dramatiskt, förblir andra konstanta. Idag kanske vi kan dra parallellen genom att tänka på den betydande skillnaden mellan den explosiva energi som Ryssland upplevde runt 1918, och ett slags "långsam" energi. En långsam energi, som för övrigt är urladdande, som sipprar ut och dryper av i stället för att driva framåt. Nuförtiden kan det förstnämnda noteras i det lokala engagemanget, ett arbete utfört av olika slags människor, allt ifrån aktivister och akademiker till arbetare och konstnärer, som runt om i världen tycks röra sig mot mjuk mobilisering, allianser och andra sätt att förenas.

Museet som institution spelade också en central roll i den ryska kosmismen, eftersom kvarlevorna som behövdes för att återuppväcka individer skulle bevaras där. Fjodorov och målaren och grundaren av suprematismen, Kazimir Malevitj (1879-1935), föreställde sig att museet skulle vara den enda platsen efter Guds död, där en transhistorisk sammanslutning utöver graven var möjlig. En annan fascination kosmisterna hade var vetenskap, teknik och yttre rymden. Deras teorier kom att ha ett stort inflytande på sovjetisk rymdforskning.

Arseny Zhilyaevs nya installation är en museiversion av ett altare tänkt att ha använts av en framtida rymdsekt. Titeln, Solens arbetare, refererar till det faktum att solpaneler har ersatt ikoner, samtidigt som de, genom sina svarta kristaller, kondenserar Malevitjs svarta kvadrat från början av 1900-talet. De representerar också en helig gemenskap med universums början. I den här hypotetiska framtiden har människor befolkat yttre rymden och övergett jorden. Människorna återvänder emellertid till museerna, där historiens arkiv av mänsklighetens förflutna bevaras. Med avstamp i det ryska avantgardets museologiska

---

intresse runt förra sekelskiftet, gör Zhilyaev en parodi på museet i framtiden, samtidigt som han kombinerar den med Fjodorovs kosmism. Zhilyaev är redaktör för en publikation om radikal museologi under Sovjetunionens tidiga år, som även inkluderar texter av Fjodorov själv samt andra inflytelserika röster som då var aktiva.

I sin filmtrilogi *Immortality for All!* undersöker Anton Vidokle kosmismens inflytande på 1900-talet och pekar på dess relevans idag. I del ett återvänder han till grunden för de kosmistiska föreställningarna (*This Is Cosmos*, 2014). Del två utforskar kopplingarna mellan kosmologi och politik (*The Communist Revolution Was Caused By The Sun*, 2015) och del tre återför museet som plats för återuppståndelse, en central kosmistidé (*Immortality and Resurrection for All!*, 2017). Vidokle kombinerar essäformen, dokumentär och performance och citerar ur skrifter av kosmismens grundare Nikolaj Fjodorov och andra filosofer och poeter. Hans svepande kamera söker efter spår av kosmiskt inflytande i kvarlevorna av den tidiga sovjetiska konsten, arkitekturen och tekniken. Beträktaren förflyttas från stäppen i Kazakstan till museer i Moskva. Musik av John Cale och Éliane Radigue ackompanjerar de gripande bilderna, som väcker en längtan efter samband, social jämlikhet, materiell omvandling och odödlighet i hjärtat av det kosmistiska tänkandet.

Anton Vidokle

This Is Cosmos

2014, 28:10 min, ryska med engelsk undertext

Inspelad i Sibirien och Kazakstan, såväl som Moskva och Arkhangelsk-regionen, innehåller den första filmen i trilogin om rysk kosmism ett idékollage av rörelsens olika huvudpersoner, inklusive grundaren, filosofen Nikolaj Fjodorov. Fjodorov, bland andra samtida, tänkte sig att döden var ett misstag - ett fel i människans övergripande utformning "eftersom energin i kosmos är oförstörbar, eftersom en sann religion innefattar en tillbedjan till våra förfäder och för att äkta social jämlikhet måste innebära evigt liv för alla." För de ryska

kosmisterna var definitionen av kosmos inte begränsad till yttre rymden. De antog snarare att det gick att skapa "kosmos" eller harmoniskt och evigt liv på jorden. Det optimala målet, som belyses i kortfilmen, var att "konstruera en ny verklighet, fri från hunger, sjukdom, våld, död, behov och ojämlikhet - likt kommunismen".

The Communist Revolution Was Caused By The Sun, 2015, 33:36 min, ryska med engelsk undertext

Den andra delen av trilogin riktar in sig på den poetiska dimensionen av solsystemets sociologi genom den sovjetiske biofysikern Alexander Tjizjevskijs. Inspelad i Kazakstan, där Tjizjevskij fängslades och senare landsförvisades, introducerar filmen hans forskning om effekterna av strålning från solen på mänsklig sociologi, psykologi, politik och ekonomi, i form av krig, revolutioner, epidemier och andra omvälvningar. Filmen visar livet för sovjetiska invånare på landsbygden och den ryska kosmismens futurologiska projekt för att betona att målet för det tidiga sovjetiska genombrottet, som syftade till erövring av yttre rymden, inte var så mycket teknisk acceleration utan för mänsklighetens gemensamma sak i kampen mot begränsningarna i det jordiska livet.

Immortality and Resurrection for All! 2017, 34:17 min, ryska med engelsk undertext

Trilogins sista del är en betraktelse över museet som plats för återuppståndelse - en central idé för många kosmistiska tänkare, forskare och avantgardekonstnärer. Filmat på Tretjakov-galleriet, Moskvas zoologiska museum, Leninbiblioteket och Revolutionsmuseet, undersöks museologiska och arkivariska tekniker för insamling, restaurering och bevarande, som en väg att kunna återskapa liv, efter en uppsats i ämnet skriven på 1800-talet av Fjodorov. Filmen följer en nutida grupp anhängare av Fjodorov, skådespelare, konstnärer och en farao som leker fram en mumies återuppståndelse, en djupundersökning

av Malevitjs svarta kvadrat, Rodtjenkos rymdkonstruktioner, uppstoppade djur, artefakter från ryska revolutionen, skelett, mannekänger i tableaux vivant-liknande scener, i syfte att skapa en samtida visualisering av den poesi som är inbäddad i Fjodorovs teorier.

Arseny Zhilyaev

The Laborer of the Sun, solpaneler, tapet mm.

En ny installation av Arseny Zhilyaev är en fikcionaliserad museirekonstruktion av en rymdsekt från en tid inte så långt från vår. Sådana sekter uppstod i avlägsna rymdkolonier eller på rymdskepp som hamnat på drift. I stället för ikoner använde de solpaneler, så kallade "solens arbetare". Enligt legenden utgjorde "arbetaren" genom absorptionen av synligt ljus och arbetet att omvandla det till energi, en gemensam ritual med universums gudomliga början. Liksom i de flesta av Zhilyaevs verk representerar Solens arbetare den framtida imaginära konsten. Ett särdrag i det här fallet är intresset för modernismens rötter. Malevitjs radikala reduktion i den svarta kvadraten ställs mot de svarta kristallerna i solpaneler. Ljus och synlighet reflekteras inte från ytan, utan absorberas och omvandlas snarare. Installationen kan tolkas som en kritik av samtidskonstens slutenhet. Den kan antagligen bara absorbera sitt eget återvunna ljus.

Samtal med Anton Vidokle, Arseny Zhilyaev och Maria Lind

Maria Lind: Kosmism kan beskrivas som en nästan bortglömd rysk filosofi som har haft en betydande inverkan på kultur och samhälle i både Ryssland och Sovjetunionen. Hur lyder din kortversion av den här komplexa teorin?

Anton Vidokle: Kosmism förespråkar odödlighet för alla, materiell återuppståndelse av alla som någonsin har levt, utomjordiskt liv och resor i kosmos. Jag tycker att det är oerhört viktigt att återgå till de här idéerna just nu, eftersom alla framsteg inom bioteknik, artificiell intelligens, genetik, robotik och så vidare, numera ligger inom ramen för det tekniskt möjliga. Det vill säga, innebär någon form av extrem livslängd eller kanske till och med evigt liv. Men dagens version på det här temat är så styrd av en extremt individualistisk, neoliberal modell, att om det lyckas blir resultatet sannolikt en sorts elit av odödliga miljardärer, medan resten av mänskligheten kommer att få leva med försämrade förhållanden och förkortad livslängd. Vilket betyder: odödlighet för de få och mer elände för resten av oss.

På samma sätt blir modern rymdforskning nu för tiden allt mer privatiserad och dess ledande företrädare, personer som Elon Musk eller Jeff Bezos, ser i stor utsträckning på rymdforskning som en jakt efter lukrativa naturresurser i rymden, snarare än en andlig strävan efter mänsklig utveckling. Så för mig känns det ytterst viktigt och angeläget att just nu återvända till de mer sociala och andliga ambitionerna för den dominerande kosmiska diskussionen i Ryssland och Sovjetunionen, både före och strax efter revolutionen.

Arseny Zhilyaev: Enligt min mening gör kosmismen en positiv tolkning av det vi idag kallar "antropocen". Geokemisten Vladimir Vernadskij (1863-1945) skrev om människans viktiga roll i geologiska omvandlingar av jorden under första halvan av 1900-talet. Men för honom

---

var det här inte ett problem, utan en fråga om att ta ansvar för en geologi nedsmutsad av vår egen biologiska art. Vernadskij utvecklade idén om noosfären, som kom att bli ett resultat av utvecklingen av den här tendensen. Om geologiska processer bestäms av specifika egenskaper hos mänskliga aktiviteter, så innebär den intellektuella aktivitetens specifika betydelse inte nödvändigtvis att det finns ett problem. Naturen som en konstant "givare" har aldrig funnits. Det är bara en bekväm konstruktion som människor använder. På så sätt, och som en del av naturen och livet, befinner vi oss i en ständig ömsesidig omvandling.

Kosmism talar om etik och ansvarstagande för den optimala teknologiska utvecklingen, etik bortom mänskliga gränser. På sextioalet fanns det till och med en särskild term för det i Sovjetunionen, kosmocentrism. Ordet betonade behovet av att ta hänsyn till tankens och handlingens fullständiga beroende av livet i kosmiska processer. Det som gör den ryska kosmismens idéer aktuella idag är modet i deras intellektuella konstruktioner och deras konsekventa försvar för en materialistisk hållning.

ML: Anton, medan den första filmen i din filmtrilogi, *This is Cosmos*, är en introduktion till den här djupt existentiella och väldigt fantasifulla filosofin, undersöker den andra filmen, *The Communist Revolution Was Caused by the Sun*, dess relation till fysik, biokemi och rymdutforskning. Vad är relevansen av det idag?

AV: Om vi accepterar det faktum att vi inte bara är markbundna varelser som existerar solitärt inuti jordens biosfäriska bubbla, utan att vi lever i kosmos, bör vi ta hänsyn till vilken effekt kosmos och dess planeter, stjärnor, galaxer, har på oss. Exempelvis bor vi intill en stjärna som är mångfalt större än vår planet. Dess strålning och andra krafter har format vår planet och allt liv som utvecklats på den. De här krafterna och utsläppen fortsätter att påverka förhållandena på jorden och vårt liv, inte

bara genom väderförhållanden, utan på mer subtila sätt, vilket eventuellt påverkar vårt psykologiska tillstånd och vår mentala aktivitet. Filmen undersöker Alexander Tjizjevskijs forskning, en sovjetisk biofysiker som studerade förhållandet mellan solen och mänsklighetens samhälle och historia.

ML: Arseny, dina konstverk har ett annorlunda förhållande till kosmismen, som innehåller en rejäl dos fiktion. Vad händer i det här mötet mellan kosmism och din fiktion?

AZ: Från första början använde jag mig som konstnär av utställningen som medium för spekulationer om möjliga framtider för konsten och mänskligheten. Min metod liknar något som skulle kunna vara samtidskonstens science fiction. Och kosmismen passar mycket naturligt i min mytologi. Det första projektet jag gjorde, utifrån Fjodorovs idéer, handlade om ett rymdskepp och ett rymdbolag som skapades av ufologer i min hemstad Voronezj. Fjodorov bodde där i flera år före sin död. Han inspirerade en lokal konstnär att öppna "Återuppståndelsens museum" och som till och med förverkligade flera curatoriska projekt.

Så jag har alltid spekulerat om en värld där kosmismens idéer varit relevanta, men som realiserats under andra förhållanden än de som teoretikerna beskrivit. En sådan dystopisk version av teorin om "den gemensamma uppgiften" ligger väldigt nära vår tid. Som en vändning mot ett slags kritisk realism genom fiktion.

ML: Den tredje filmen, *Immortality and Resurrection for All!*, fokuserar på museer som plats för återuppståndelse och betydande plats för konst för kosmisterna. Faktum är att museer är helt centrala i kosmisternas idéer om döden som misstag, eller som det sägs i filmen: "museet är inte en samling av saker utan en samling av ansikten". Hur skulle du relatera detta till museer i vår tid och ålder?

AV: Museer förefaller vara den enda institution i det moderna samhället som är inriktat på bevarandet av det förflutna. Medan alla andra aspekter av det moderna livet är inriktat på att ersätta det gamla med det nya, i enlighet med de kapitalistiska produktionscyklerna såväl som mänsklig reproduktion, utvecklade museer teknik för bevarande. Bevarande och restaurering av artefakter som vanligtvis helt enkelt kasseras, som exempelvis krossat porslin. För kosmisternas projekt kring odödlighet och återuppståndelse är museet en nyckelinstitution i den meningen att dess teknologier för bevarande och restaurering kan omdirigeras eller radikaliseras för att bevara och återställa livet.

ML: Arseny, du har redigerat en imponerande volym om avantgardets museologi - där den kosmiska museologin är central - innehållande en mängd olika texter från tiden runt sekelskiftet. Kan du berätta varför den här tankegången är viktig för museipraxis idag?

AZ: Jag anser att kosmismen är en viktig del av det historiska avantgardet. Och om vi talar om radikala museologiska experiment i början av 1900-talet, kan Fjodorovs idéer se ut som en bild av en mycket möjlig framtid. Men enligt min mening innehar konstnärerna en mycket ålderdomlig hållning i förhållande till institutionerna idag. Exempelvis ledde rädslan för byråkratisering och industrialisering av konstnärlig praktik genom artificiell intelligens eller masskultur till att man förstärkte betydelsen av människans roll. Istället för den socialistiska framtidens konst har vi kämpat för medeltida prekapitalistiska förhållanden för kreativ produktion. Jag tror att för att bibehålla en avancerad nivå behöver vi hjälpa dagens museer att vara starka nog att t ex fungera som självständiga konstproducenter. Idealiskt sett i det gemensamma tjänst.

ML: Anton, dina filmer kan beskrivas som essäfilmer med en montageliknande struktur som blandar gammalt och nytt material, olika typer av ljud och berättarröster, samt förändrade rytmer. De liknar också pedagogiska filmer gjorda i utbildningssyfte. Det fanns tydligen också en genre i Sovjetunionen som kallades ungefär "populär vetenskap". Kan du berätta om filmernas gestaltning?

AV: Ja, det var en mycket ovanlig genre som inte har någon motsvarighet i väst. De vetenskapliga populärfilmerna var inte för barn och inte alltid menade som något pedagogiskt. Ibland var de vilt expressionistiska och experimentella och väldigt komplexa. Vanligtvis i kortfilmsformat och inte heller föremål för samma typ av politisk granskning som filmer gjorda i stora studios. De här omständigheterna gav lite mer utrymme och möjligheter för mer okonventionella filmskapare. Det finns en del gemensamt med essäfilmengenren, men oftast var de mer spekulativa och/eller poetiska, vilket inte nödvändigtvis illustrerar en specifik tes. På sätt och vis gäller det här förmodligen också mina filmer.

ML: Trilogin visades i en utställning 2017 på Haus der Kulturen der Welt i Berlin, där också verk av Arseny och en historisk konstutställning kurerad av teoretiker Boris Groys ingick. Liksom på Tensta konsthall var utställningen designad av arkitekten Nikolaus Hirsch. Kan du berätta vad samarbetet med dessa kamrater har medfört?

AV: Vi har haft ett långt samarbete som faktiskt föregått mitt arbete med kosmismen. Jag har samarbetat med Boris Groys sedan 2004 i en rad curatoriska och diskursiva projekt. Och vi har också givit ut böcker tillsammans. På samma sätt har Nikolaus Hirsch utformat rummet och arkitekturen för olika projekt som jag arbetat med ungefär lika länge, från och med unitednationsplaza i Berlin 2007. Med Arseny publicerade vi en tegelsten om avantgardets museologi: en 600-sidig volym med historiska texter om tidiga experimentella utställningar i

---

Självpresentationer

Anton Vidokle (f. Moskva) är konstnär, baserad i New York och Berlin. Som grundare av e-flux och e-flux journal har han utvecklat projekt som Martha Rosler Library 2005-2007, unitednationsplaza i Berlin 2006-09 och Time / Bank 2010-12. Vidokles verk har ställts ut på Documenta 13 och 56:e upplagan av Venedigbiennalen. Sedan 2012 har han arbetat med en serie filmer om den ryska kosmismens filosofi. Hans filmer har bl a visats vid Bergen Assembly; Shanghaibiennalen; Istanbulbiennalen; Witte de With i Rotterdam; Museum of Modern Art i Warszawa; Berlinale International Film Festival; Stedelijk Museum i Amsterdam; Gwangjubiennalen; Locarnofestivalen; Centre Pompidou i Paris, Haus Der Kulturen Der Welt (HKW) i Berlin, Tate Modern i London och National Gallery, Washington. Nyligen öppnade Vidokle Bar Laika i Brooklyn.

Arseny Zhilyaev är konstnär, baserad i Moskva och Venedig. Hans projekt undersöker arvet efter den sovjetiska museologin och filosofin om rysk kosmism genom att använda utställningen som medium. Konstnärens verk har visats på biennialerna i Gwangju, Liverpool, Lyon och Ljubljana Triennale samt vid utställningar i Centre Pompidou, Palais de Tokyo, Paris; de Appel i Amsterdam; Haus der Kulturen der Welt, Berlin; Kadist Art Foundation, Paris och San Francisco; V-a-c-stiftelsen, Moskva och Venedig med flera. Zhilyaev tog examen från Voronezh State University, filosofiska fakulteten (2006); Moscow Institute of Contemporary Art (2008); och, Konstakademien Valand i Göteborg (2010). Zhilyaev publicerar regelbundet artiklar i e-flux journal, Idea, Moscow Art Magazine m fl. Han är redaktör för antologin Avant-Garde Museology (e-flux, University of Minnesota Press, V-a-c Press, 2015). Han har tagit emot flera priser för samtidskonst i Ryssland och har nominerats till Visible Award.

Nikolaus Hirsch är arkitekt, redaktör och pedagog baserad i Frankfurt. Han har varit rektor på Städelschule och Portikus i Frankfurt. Idag undervisar han på Columbia University i New York. Hans tidigare arbeten som arkitekt

innefattar den prisvinnande synagogan i Dresden (2001), Bockenheimer Depot Theater (med William Forsythe), unitednationsplaza (med Anton Vidokle), European Kunsthalle, Cybermohalla Hub (Delhi, 2012), en paviljong på Museo Tamayo i Mexico City (2016), och ett konstnårsresidens på "The Land". Pågående projekt är bland annat en ny plan för Fundacio Tàpies i Barcelona, Bar Laika i New York och en mobil konstnårsateljé i Hessen (2018). Hirschs arbete har visats på utställningar såsom "Indian Highway" på Serpentine Gallery (London, 2008), Louisiana (Köpenhamn, 2011), Chicagos arkitekturbiennial (2015), och på "Do We Dream Under The Same Sky" (Art Basel, 2015 / Luma Foundation, 2018). Hirsch har curerat utställningen "ErsatzStadt" på Volksbühne Berlin (2005), "Cultural Agencies" (Istanbul, 2009/10), ett stort antal utställningar på Portikus, Folly-projektet för Gwangjubiennalen (2013) samt "Housing Question" på HKW i Berlin (2015). Han är författare till böckerna "On Boundaries" (2007), "Institution Building" (2009), "Cybermohalla Hub" (2012) samt är medredaktör till e-flux architecture och "Critical Spatial Practice"-serien på Sternberg Press.

Datum:

Tisdag 30.10, 17:00–20:00

Öppning av Kosmism: Anton Vidokle
och Arseny Zhilyaev

Torsdag 1.11 14:00 Ett samtal om
utställningen med Anton Vidokle, Arseny
Zhilyaev och Maria Lind, chef på Tensta
konsthall.

Torsdagar och söndagar, 14:00

Allmänna introduktioner till de pågående
utställningarna.

Tensta konsthalls personal

Ailin Moaf Mirlashari
värd

Didem Yildirim
produktionskoordinator

Fahyma Alnablsi
reception och Språkcaféet

Fredda Berg
värd

Hanna Nordell
producent

Henny Josefsson
värd

Isabella Tjäder
kommunikatör

Makda Embaie
assistent

Maria Lind
chef

Muna Al Yaqoobi
assistent Kvinnocaféet

Nawroz Zakholy
assistent

Nina Svensson
förmedlare

Paulina Sokolow
kommunikationsansvarig

Rasmus Sjöbeck
värd

Praktikanter:

Aya Urhammer

Ockie Basgül Dogan

Installation:

Ingrid Jansson

Johan Wahlgren

Mario Fjell